

Memoires

2000-A

**Willem
Oltmans**

PAPIEREN TIJGER

Eerder verschenen bij Uitgeverij In den Toren, Baarn:

1	Memoires 1925 - 1953	4	Memoires 1959 - 1961
2	Memoires 1953 - 1957	5	Memoires 1961
3	Memoires 1957 - 1959		

Verschenen bij Uitgeverij Papieren Tijger, Breda:

6	Memoires 1961 - 1963	42	Memoires 1986-B
7	Memoires 1963 - 1964	43	Memoires 1987-A
8	Memoires 1964 - 1966	44	Memoires 1987-B
9	Memoires 1966 - 1967	45	Memoires 1988-A
10	Memoires 1967 - 1968	46	Memoires 1988-B
11	Memoires 1968 - 1970	47	Memoires 1989-A
12	Memoires 1970 - 1971	48	Memoires 1989-B
13	Memoires 1971 - 1972	49	Memoires 1989-C
14	Memoires 1972 - 1973	50	Memoires 1990-A
15	Memoires 1973	51	Memoires 1990-B
16	Memoires 1973 - 1974	52	Memoires 1990-C
17	Memoires 1974	53	Memoires 1991-A
18	Memoires 1974 - 1975	54	Memoires 1991-B
19	Memoires 1975	55	Memoires 1992-A
20	Memoires 1975 - 1976	56	Memoires 1992-B
21	Memoires 1976	57	Memoires 1993-A
22	Memoires 1976 - 1977	58	Memoires 1993-B
23	Memoires 1977 - 1978	59	Memoires 1994-A
24	Memoires 1978	60	Memoires 1994-B
25	Memoires 1978 - 1979	61	Memoires 1995-A
26	Memoires 1979-A	62	Memoires 1995-B
27	Memoires 1979-B	63	Memoires 1996-A
28	Memoires 1979-1980	64	Memoires 1996-B
29	Memoires 1980	65	Memoires 1997-A
30	Memoires 1980-1981	66	Memoires 1997-B
31	Memoires 1981	67	Memoires 1998-A
32	Memoires 1981-1982	68	Memoires 1998-B
33	Memoires 1982	69	Memoires 1999-A
34	Memoires 1982-1983	70	Memoires 1999-B
35	Memoires 1983-A	71	Memoires 2000-A
36	Memoires 1983-B		Nog te verschijnen:
37	Memoires 1984-A	72	Memoires 2000-B
38	Memoires 1984-B	73	Memoires 2001
39	Memoires 1985-A	74	Memoires 2002
40	Memoires 1985-B	75	Memoires 2003
41	Memoires 1986-A	76	Memoires 2004

Aanvullende gegevens over de jaren 1925 tot en met 1948 en over de voorouders van Willem Oltmans zijn te vinden in het fotoboek *Familie Album*, ISBN 90 6728 174 3.

INHOUD

Inleiding	7
Amsterdam	11
Florida	21
Amsterdam	48
New York	183
Amsterdam	199
Bijlagen	217
Register	343

Oltmans, Buitenlandse Zaken en de integriteit van het Openbaar Bestuur

In de wereldgeschiedenis is het een minuscule kwestie. Maar omdat de zaak raakte aan de integriteit van het openbaar bestuur in Nederland vond ik het belangrijk om in 2000 de knoop door te hakken in het – te lang – slepende conflict tussen Willem Oltmans en de Nederlandse Staat.

Ik kende Oltmans niet persoonlijk en had mij nooit verdiept in zijn venijnige opinies over het Nederlandse buitenlands beleid in het algemeen en dat inzake Indonesië en Nieuw-Guinea in het bijzonder. Maar – het lijkt een wonderlijke speling van het lot – ik had wel een beeld van de *impact* die de kwestie Nieuw-Guinea en de rol van de toenmalige minister van Buitenlandse Zaken, Jozeph Luns, had op de Nederlandse politiek en vooral op het kabinet De Quay.

Ik was toen nog een schooljongen. Maar mijn vader maakte deel uit van dat kabinet, als minister van Volkshuisvesting. Niet bepaald een portefeuille met raakpunten met buitenlands beleid. Bovendien was dat het exclusieve domein van Luns. Maar er kwam een moment waarop zelfs mijn vader, die zijn handen vol had aan het woningbouwbeleid, zich ging opwinden over een zaak van buitenlandse politiek: de kwestie Nieuw-Guinea.

Het Nederlandse buitenlands beleid was Luns' beleid. En Luns was, diep in zijn hart, een kolonialist. Nieuw-Guinea was het laatste restje van ons koloniale rijk van Insulinde. De Nederlandse regering wilde dat onder zware druk van Luns, met de publieke opinie aan zijn kant, met alle middelen verdedigen. Ook toen het Luns zelf steeds duidelijker moet zijn geworden dat Amerika ons daar niet in zou steunen. De Nederlandse regering stuurde een legerij van 5.000, deels dienstplichtige, militairen naar de andere kant van de wereld om een gebied van 323.000 km² te beschermen tegen Indonesische infiltraties.

Voor het koude-oorlog-beleid van het State Department was het Indonesië van Soekarno veel belangrijker dan de zeer loyale, maar kleine bondgenoot Nederland. De pleidooien van Luns maakten geen enkele indruk. Zeker niet op Robert Kennedy, de broer van

■ de Amerikaanse president, die in februari 1962 een kort bezoek aan Den Haag bracht. „Bij de betrokken ministers naderde ook jaren later de bloeddruk ongezonde hoogten wanneer zij binnenskamers vertelden over het bezoek van Robert Kennedy aan Nederland op 25 februari 1962,” schreef Albert Kersten later in *de Volkskrant*. Ik kan dat uit eigen waarneming bevestigen. Mijn vader, een gematigd en altijd hoffelijk man, verklaarde thuis razend dat Kennedy „een vlerk” was. Hij heeft die mening nooit bijgesteld. In augustus 1962 werden de leden van het kabinet De Quay teruggeroepen van vakantie. De regering legde zich neer bij de politieke realiteit; de minister-president kondigde in een tv-toespraak aan dat Nederland het bewind over Nieuw-Guinea zou overdragen aan de Verenigde Naties.

In dat klimaat is het wel te begrijpen dat het pro-Soekarno standpunt van Willem Oltmans, luidkeels uitgedragen in zijn bekende provocerende stijl, het effect van een rode lap op een stier had. Vooral op Luns en in zijn kielzog de diplomaten waarover hij heerste. Ook na de onvermijdelijke overdracht van Nieuw-Guinea bleef er voortdurend ergernis over het gedrag en de uitlatingen van dit *bête noire*. Een ergernis die, naar later zou blijken, zich uitte in regelrechte tegenwerking.

De juridische gevechten waartoe deze tegenwerking heeft geleid, zijn elders al uitvoerig uit de doeken gedaan. Vooral Oltmans zeer vasthoudende, veelgeplaagde advocaat, Ellen Pasman, heeft daar in haar boek *Oud zeer* minutieus verslag van gedaan.

Deze erfenis van Luns werd mijn verantwoordelijkheid nadat ik in 1998 was aangetreden als minister van Buitenlandse Zaken. Er was al een zekere dooi ingetreden in de relatie met het departement. Zo was het gelukt Oltmans op de lijst van geaccrediteerde journalisten te krijgen bij het staatsbezoek van koningin Beatrix aan Rusland in december dat jaar. Maar dat bezoek werd op het allerlaatste moment door de Russen afgeblazen. Oltmans had toen al tweemaal een voorstel voor financiële compensatie afgewezen. Juridische argumenten over en weer hadden de zaak niet verder gebracht. Ik besepte dat ik persoonlijk de knoop moest doorhakken. Niet alleen om humanitaire overwegingen zoals aangevoerd door politici en journalisten die zijn zaak kwamen bepleiten. Evenmin als oordeel over het gedrag van Oltmans zelf.

Het voornaamste voor mij was het gedrag van Buitenlandse Zaken, van de Nederlandse staat, dat in het geding was. Om zeker te zijn van mijn zaak heb ik mij op een dag in december 1999, gesteund door de zeer deskundige ambtenaar P.J. Polak, in een klein archiefkamerkje door het omvangrijke dossier-Oltmans gewerkt.

Het leverde niet echt nieuwe informatie op. Maar ik vond het wel heel confronterend om zwart op wit, in keurige ambtelijke taal beschreven te zien hoe Buitenlandse Zaken decennia lang had geprobeerd een Nederlands burger dwars te zitten. Geen van de opvolgers van Luns, en evenmin de ambtelijke leiding, hadden tot kort tevoren onder ogen willen zien dat dit een grove schending was van de integriteit van het openbaar bestuur. Het was duidelijk dat niemand de eenmaal ingeslagen weg had durven verlaten.

Het primaat van de politiek staat voor mij voorop in het bestuur van dit land. Daarbij moeten bestuurders kunnen rekenen op de loyaliteit van hun ambtenaren. Omgekeerd moeten de loyale ambtenaren erop kunnen rekenen dat een minister staat voor zijn of haar departement. Maar voor alles hebben minister en ambtenaren de principes van de rechtstaat hoog te houden. Hoe loyaal ook, ambtenaren hebben de plicht een bewindspersoon daaraan te herinneren, wanneer die zich op dwaalwegen dreigt te begeven. Ook als dat politiek niet zo goed uitkomt. Het zag er naar uit, dat zij dit in de kwestie-Oltmans niet hadden gedaan.

Er was maar een manier om hier een punt achter te zetten. Geen gechicaneer meer over de hoogte van de vergoeding. Ik nam een suggestie van de NVJ voor een onafhankelijke arbitragecommissie over. De meerderheid van die commissie-Vinken kwam in april 2000 met een bedrag waar zelfs Oltmans van opkeek. Buitenlandse Zaken kon na bijna 50 jaar een streep zetten onder de kwestie-Oltmans.

Zoals hij voor de camera's had aangekondigde, stuurde hij mij een hortensia. Later hebben we in een Haags hotel een kopje koffie gedronken. Het was de eerste keer dat ik hem ontmoette. De kwestie die zijn leven beheerst had, kwam niet aan de orde. Het ontspannen gesprek ging over het onderwerp dat ons beiden na aan het hart ging en waar wij beiden uitgesproken meningen over hadden: internationale politiek en het Nederlandse beleid op dat terrein. Ik werd stevig gekapitteld over een, volgens hem veel te vriendelijke omschrijving van president George H. Bush (de vader, niet de zoon zoals Oltmans later zou beweren).

Maar het duurde niet lang voor ik, zoals zovelen voor mij, een typische, tierende Oltmans-brief ontving. Bij nader inzien was ik toch „een *crook*, net als al die anderen”.

Ik heb het daar maar bij gelaten.

JJ van Aartsen.

Den Haag, maart 2020.

1 januari 2000*07:30 uur, Westerkade*

Egypte is aan haar zevende millennium begonnen. Op alle televisiestations was ter gelegenheid van ons derde millennium uitsluitend hol vermaak te zien, leeg gebral en imbeciele popsterren. De wereld spiegelt zich nog steeds aan Amerikaanse wezenloosheid. Alleen in Londen werd een nieuw gebouw, de Millenium Dome, geopend door koningin Elisabeth II en prins Philip, en dat getuigt van heel wat meer wasdom dan de Oranjes laten zien. Die zijn met Máxima in India gaan zitten. Die familie heeft altijd op de verkeerde momenten *ants in their pants* gehad.

Het zijn gewoon walgelijke dagen.

Eerst heb ik het kaartje voor het benefietconcert teruggebracht naar Marijke Foudraine. Ik legde uit dat mijn kibbelende advocaten me tot andere bezigheden dwongen.

Als een donderslag bij heldere hemel ontving ik ineens een brief van professor Willem Albeda. Ik had totaal niet meer aan hem gedacht, maar misschien wil hij de derde arbiter zijn. Ik zal het hem vragen. Ik wil morgen nog één keer naar Aart van der Want als het enigszins kan.

De eerste brief van dit jaar gaat naar Sukmawati. Ze is de enige van al Bapaks kinderen in wie ik werkelijk Sukarno herken. Ik schreef haar dat Megawati is verraden door Wahid en nu betrokken is bij de vernietiging van Sukarno's levenswerk.

Twee doden en vijftig gewonden dankzij de lol van vuurwerk. Ze leren het nooit. Honderd miljoen is weer de lucht in geschoten. Wat een blamage. Ik sloot de beide blinden, trok de stekker van de telefoon eruit en probeerde me zoveel mogelijk voor deze gekte af te sluiten.

Ik denk trouwens, of liever, ik ben ervan overtuigd dat Peters shocktherapie jegens mij, volgend op onze droomvakantie in Kaapstad, bedoeld was om mijn opvatting uit te drijven dat Peter zijn levensstijl moet veranderen omdat hij anders mee verzuipt in het geklooi van Edwin. Ik heb Peter een briefje geschreven dat ik naar Florida ga en hoop als ik terugkom een voorschot te krijgen van de Staat, nu met de arbitrage het einde

echt in zicht is. Dan ga ik misschien meteen door naar Djakarta, of nog een keer naar Florida. Als hij zin heeft om ook naar Miami te komen, moet hij het maar zeggen, dan koop ik wel een ticket voor hem.

Ik heb stapels brieven verwerkt en ga nu een sauna pakken.

15:30 uur

Ik zag Ellen op de fiets, maar alles wat ik deed was zwaaien. Ik bespaar me liever weer een Röell-gesprek. Ik liep in de zon naar het Centraal Station en terug.

Roel Martens belde. Hij begreep er weer niets van. Hij dacht dat Poetin via Tsjernomyrdin op het toneel is verschenen, maar Poetin is KGB. Tsjernomyrdin is uitgespeeld, behalve dan dat hij het verraad van Kosovo nog orkestreerde. „Neeeee!” riep Roel. Het zijn ook allemaal naïeve, goedgegelovige Thomassen. Ziek word ik ervan.

Foudraine belde – om te controleren of het goed met me ging en ook om te vertellen hoe walgelijk hij alles vond wat op televisie te zien was gisteren. Ook vandaag was er weer alleen troep te zien. Zelfs het Nieuwjaarsconcert in Wenen (te zien op vier tv-stations) is hoempapamuziek van Strauss.

Ook weer zo gezellig. Een natuurfilm laat zien hoe een arendsjong een zwakker jong doodt en vervolgens opeet. Dat is dan mooie natuur. Intussen knetteren de kippenpoten in de pan. Wat een afschuwelijke dagen.

2 januari 2000

Ik blijf verbaasd over de plotselinge brief van Albeda, zou het een valstrik zijn? Ik kan ook spoken zien natuurlijk. Albeda zou wel eens een betere arbiter dan Pierre Vinken kunnen zijn. Trouwens, Vinken heeft taal noch teken gegeven op mijn twee brieven aan hem. Daarom schreef ik hem dat ik, ondanks dat hij twee eerdere brieven van mij onbeantwoord liet, toch graag van hem zou willen weten of hij de arbitragecommissie voor zou willen zitten.

Peter Nicolaï zei, in zoveel woorden, dat Ellen steeds zijn woorden verdraaide, en er geen land meer met haar te bezeilen was. Ik weet dat precies, maar nu zei hij dus hetzelfde. Hij had Ellen gevraagd welke grote zaken mr. Herbert Verhagen had gedaan, maar daar had ze geen antwoord op. Ellen haalde Verhagen erbij via een secretaresse, die voor haar werkte.

Ik schreef Aart drie pagina's instructies voor de arbitrage en wees hem op valse acties van Den Haag, mogelijke valkuilen die hij kan tegenkomen en wat mijn minimale financiële (en

andere) eisen zijn.¹ Nu twijfel ik of ik hem nog moet bezoeken om met hem over professor Albeda te spreken.

Ik schreef Paul de Ridder ook nog even de laatste stand van zaken, en maakte duidelijk dat ik zijn houding niet goed vond. Ik geloof best dat hij van de ene in de andere keelontsteking rolt, maar dat wil niet zeggen dat hij geen contact met mij kan onderhouden.

Ondanks alles heb ik het zeer met Ellen te doen. Ze zag me gisteren de Brouwersgracht afkomen. Zij fietste rond om me tegen te komen, maar alles wat ik deed, was naar haar zwaaien. Ik kon niet anders.

Ik vraag me nog steeds af of Peter alle brieven die ik hem stuur wel krijgt, want met de heer Van Wijk weet je het dus nooit. Zou Trees dit niet eens kunnen uitzoeken? We zullen zien. Ik breek mijn hoofd nog steeds over de vraag hoe Peter in godsnaam in de val die Edwin van Wijk heet, heeft kunnen lopen. Helaas had Gerard Croiset honderd procent gelijk toen hij me ooit zei dat Peter nooit echt van de grond zou komen.² Overigens heeft Adèle Croiset niet geantwoord op mijn kerstkaart; Liny Enkelaar daarentegen wel.

Nu begint een nieuwe wijze van dagboekschrijven voor mij. De nieuwsitems van dag tot dag zullen langzaam verdwijnen en ik ga me meer concentreren op reflectie en grondig lezen.

Het boek van Peter Schweizer over hoe de regering Reagan in het geheim een oorlog tegen de Sovjet Unie voerde, is simpelweg niet te geloven.³ Ik moet een anti-naïviteit boek schrijven. Mijn nieuwe boek zal dit allemaal moeten omvatten.

Het wemelde gisterenavond letterlijk van de jonge mensen – vooral buitenlanders – in het Warmoeskwartier. Al die gezichten waren ontzettend gevarieerd: sommige, zoals gewoonlijk, intrigerend. Tegelijk zijn er op deze feestdagen teveel amateurs op pad in bijvoorbeeld Thermos of Adonis. Je pikt Amerikaanse „experts” er meteen uit.

Ik heb drie potten erwtensoep gekregen van Ien Struwe – absoluut heerlijk.

Er was vanavond voor een keer een concert op televisie, maar dan met meer dan afschuwelijke muziek, dat jonge luisteraars – bijna in tranen – eindeloos scheen te ontroeren.⁴ De musici

1 Zie bijlage 1.

2 Zie ook Gerard Croiset over Peter van de Wouw in *Memoires 1967-1968*, p. 84, p. 85, p. 93, p. 100, p. 110, p. 113, p. 192. Zie ook *Memoires 1968-1969*, p. 85, 86.

3 Peter Schweizer, *Victory: The Reagan Administration's Secret Strategy that Hastened the Collapse of the Soviet Union*, The Atlantic Monthly Press, Boston, 1994.

4 *C-Majeur*, NCRV, 16:41-17:30 uur. Redactie: De uitzending had tot doel jeugd in aanraking te laten komen met klassieke muziek. Leerlingen van een middelbare school

zelf keken alsof hun laatste uur had geslagen. Het was werkelijk afschuwelijk, niet om aan te horen. Maar er werd gejuicht, gefloten – zo iets leek mij geheel nieuw – en veel geklapt. Bij de NCRV nota bene.

Er wordt nog steeds over *Big Brother* doorgezemeld op televisie, wat op zichzelf al een vorm van waanzin is. Het hele idee was om te beginnen al belachelijk. Ik denk dat het Foxprogramma waarbij Reinout Oerlemans en ik onvoorbereid in een keuken werden gezet, een voorloper van *Big Brother* was.

3 januari 2000

Ik keek *The Prince of Tides*, een film met Barbra Streisand en Nick Nolte, over de psychiatrische behandeling van een vrouw, die als meisje van dertien werd verkracht. Haar tweelingbroer (Nolte) barst uiteindelijk in tranen uit bij de psychiater (Streisand) van zijn zus. Bij het zien van die scene moest ik sterk terugdenken aan hoe Theo in tranen uitbarstte toen hij vlak na mams overlijden met Nellie in Bilthoven arriveerde. Misschien was zijn opgekropte verdriet al jaren oud. Of zoals Hendrik me in tranen ontving op het vliegveld van Kaapstad in 1998 en zei: „I am losing my marbles.” En ik? Ik kan niet meer huilen – misschien overmant de droefenis, in zijn algemeenheid, me wel eens als ik muziek luister. Maar zelfs de hevige botsing met Peter twee maanden geleden in Kaapstad bracht geen tranen, slechts droefheid, want ondertussen weet ik hoe het ervoor staat.

Op CNN noemde Clinton admiraal Zumwalt, die is overleden, een persoon van „genuine humanity”. Dat zegt hij dan over de man die bleef volhouden dat het gebruik van Agent Orange in de oorlog in Vietnam mensenlevens heeft gespaard. *Wie zaait, zal oogsten*, zou de titel moeten zijn van mijn nieuwste boek in wording, en dan zal ik vanaf mijn 75ste alleen nog in mijn dagboek schrijven. Verder op die zender een gesprek over „global justice backed up by military force” en dat zou dan in de 21ste eeuw moeten gebeuren. Krijg dat maar eens voor elkaar, al zal het wel moeten als we willen overleven.

Vervolgens Jesse Jackson en F.W. de Klerk op CNN: „We realized we could not build a country on injustice.” De Klerk zegt dat apartheid vooral schade heeft toegebracht aan Zuid-Afrika. Sancties hebben de hervormingen vertraagd. De Klerk doet alsof er geen economische apartheid is, maar kijk dan eens wat er in de VS gebeurt, en dat is een land zonder apartheidssys-

tegen uitleg over klassieke muziek en zaten tussen de spelende muzikanten, die echter enkel minimalistische composities uitvoerden.

teem. De Klerk is voor „balanced black empowerment”. Hij is nog steeds strijdlustig. Ik moet nu ineens aan Casper Venter denken. Waar zou hij zijn?

Ik heb Albeda per fax gevraagd of hij (indien hij door de twee arbiters gevraagd zou worden) als voorzitter van de arbitragecommissie zou willen optreden. Daarna belde Ellen. Toen ik vertelde over Albeda begon ze over Verhagen die haar een specialist had getipt, een hoogleraar Mediarecht, wat prima klonk, en hij leek zelfs beter geschikt dan Albeda. Maar ondanks haar positieve inbreng, bezorgde dit telefoongesprek me weer een knallende hoofdpijn. Ik schreef Ellen hierna dat ik absoluut de tekst van Verhagen over mijn zaak wil lezen voor hij in de voorbereidingscommissie van de arbitrage stapt. Als dat niet kan voor ik vertrek, moet zij de boel maar vertragen tot 23 januari, als ik weer terug ben. Ik vroeg haar ook of zij nog met Sillevius Smitt had gesproken over een accountant om voor mijn vertrek een schadeberekening op te stellen.

4 januari 2000

Vanmorgen belde Sillevius Smitt. Hij had tegen zijn broer gezegd dat Luns mij „een éénmotorige mug” had genoemd. Ze hadden er hard om gelachen. Maar toen ik vroeg of een voorshot mogelijk was, hield hij de boot af.

Bij Struwe lag een fax van Albeda, die bedankte voor het vertrouwen, maar schreef niet de juiste ervaring te hebben en daarom niet beschikbaar is om voorzitter van een arbitragecommissie te zijn.⁵

Het commentaar van *de Volkskrant* op het aanbod middels een brief op hoge poten van Van Aartsen aan Indonesië om te helpen met de handhaving van de orde op de Molukken is bezopen: eerst aardig doen tegen Van Aartsen die het met zijn aanbod allemaal zo goed bedoelde en dan een hoop onzin schrijven over Wahid en zijn vreedzame bedoelingen.⁶ Alsof de Indonesiërs Wahid serieus nemen, terwijl hij een absolute idiot is, die vooral veel van vliegen op staatskosten houdt. Van Aartsen gaat op 17 en 18 januari naar Wahid toe. Dat is volkomen onverantwoord.

Emile Bode schreef een reportage over Jan Wijenberg, Nederlands ambassadeur in Saoedië-Arabië. Wijenberg beschuldigt het ministerie van Buitenlandse zaken van „leugens, bedrog en ambtelijke stommiteiten”. Op 1 oktober vorig jaar werd Wijenberg door Van Aartsen uit zijn functie ontheven met het ver-

5 Fax d.d. 3 januari 2000.

6 *De Volkskrant*, 4 januari 2000.

zoek terug te keren naar Den Haag. Aanleiding was volgens Wijenberg zijn onderzoek naar C.M. Coops, de tweede man op de ambassade die volgens Wijenberg had geknoeid met de ambassadestempel voor het verlenen van visa van Saoedi-Arabië naar Nederland. Coops diende een klacht tegen hem in en werd in het gelijk gesteld. Van Aartsen verwijt Wijenberg inmiddels zijn vertrek te traineren, terwijl Wijenberg het ministerie verwijt wel de klacht van Coops te hebben behandeld, maar zijn klacht tegen Coops te negeren.⁷ Ik schreef Emile Bode dat zijn verhaal me deed denken aan de jaren zeventig, toen Piet Schaepman als ambassadeur in Singapore in conflict kwam met Max van der Stoel. Buitenlandse Zaken stuurde een arts op Schaepman af met de bedoeling hem gek te laten verklaren, maar daar trapte die arts niet in. Het gevolg was een conflict van achttien jaar waar Schaepman drie jaar geleden aan kapot is gegaan. Buitenlandse Zaken volgt steeds hetzelfde patroon, lastige mensen worden voor gek verklaard, Schaepman is gek, Oltmans is gek. Bode had die rode draad in zijn verhaal moeten laten zien.

Marina had me gebeld dat Stephan Landshoff kanker heeft en erg ziek is. Ze vroeg me hem te schrijven. Ik heb hem mijn medeleven laten blijken en kort mijn zorgen over Rusland uiteengezet.⁸

Ik heb Sillevi Smitt vanmiddag toch nog maar een brief gestuurd om aan te dringen op een voorschot en uit te leggen waarom ik hem had gevraagd een register-accountant te regelen. Sillevi Smitt mocht natuurlijk niets doen, maar Ellen heeft er voor morgen wel een weten te arrangeren: G.J.W.M. Derckx. Ze liet een kopie van haar bericht van vandaag aan hem, waarin ze de kwestie uiteenzet, zojuist bezorgen. Dat is toch niet mis. Hoe dan ook, ik ga er morgen meteen heen. Ik ben meteen een overzicht voor hem aan het maken met de belangrijkste gebeurtenissen en acties van de Staat tegen mij.

De NCRV belde of ik in een muziekprogramma wilde. Ik heb gezegd erover na te willen denken, maar dat ik niet voor 24 januari kan.

Ook het commentaar in *NRC Handelsblad* op de actie van Van Aartsen richting ordehandhaving op Ambon is slap. Verder dan Van Aartsen als olifant in de porseleinkast wegzetten, durven ze niet te gaan, laat staan dat ze schrijven over een brevet van onkunde.⁹

7 *De Telegraaf*, 4 januari 2000.

8 Brief d.d. 2 januari 2000.

9 *NRC Handelsblad*, 4 januari 2000.